
Nieuwsbrief Samenwerkingsverband Exmoorpony december 2021

Belfeld, 22 december 2021

Beste kuddehouders en beschermers,

In deze nieuwsbrief stellen we eerst twee nieuwe kuddebeheerders binnen ons samenwerkingsverband aan jullie voor: Mieke Gielkes en Hans van Lieshout. We vervolgen dan met de presentatie van Overlevers 2.0, de vernieuwde korte informatiefilm over de Exmoorpony door James van Leuven. Hierna is er aandacht voor het vrijlaten van de eerste hengst bij de Exmoormerries op Schiermonnikoog en een verslag over het laten spelen van kinderen in een natuurgebiedje met Exmoorpony's (Struin). Na een bericht over DNA-onderzoek volgt er nieuws uit Tsjechië en een beschrijving van een studentenonderzoek naar gedrag van grote grazers op de Maashorst. Tenslotte hebben we nieuws van de Deutsche Exmoor Pony Gesellschaft en eindigen we met oproepen om het laten uitvoeren van inspecties en om het doorgeven van stamboekmutaties. Dit keer hebben we helaas geen rubriek 'de foto', maar hiervoor in de plaats dus de vernieuwde film van James van Leuven. Tip: deel deze prachtige beelden vooral met vrienden en familieleden tijdens de komende feestdagen!

Hans Hovens, voorzitter

Nieuwe kuddebeheerders: Mieke Gielkes en Hans van Lieshout

Graag willen wij, Mieke Gielkens en Hans van Lieshout, ons voorstellen als nieuwe kuddebeheerders. Tijdens de kerst in 1984 betrok ik, Hans, een oude boswachterswoning aan de Lange Bleek in Sterksel, in 'the middle of nowhere'. Het was een huis van Brabants Landschap. Twee jaar later kreeg ik gezelschap van een fleslam van het ras "Kempische heideschaap". Inmiddels is het een kudde van 30 fokooien die ingezet wordt voor natuurbegrazing. In 1993 kocht ik mijn eerste Schotse hooglanderkalf en momenteel grazen er 18 hooglanders in natuurterreinen van Brabants Landschap. Tijdens de "Super Cell" in 2016, Mieke woonde inmiddels ook op de Lange Bleek, werden er veel dennen vernield. Dit leidde tot een plan, gemaakt door Hans van der Lans, om het beheer op de Lange Bleek drastisch te wijzigen. Kort samengevat komt het er op neer dat de houtproductie stopt en dat de natuur, na nog wat kleine inrichtingseisen, aan haar lot en aan grote grazers overgelaten wordt. Wij kregen de kans om het begrazingsdeel voor onze rekening te nemen. Schapen en runderen hadden we reeds maar er moesten paarden bij komen. Na het inwinnen van de nodige informatie viel onze keuze, zonder enige twijfel, op de Exmoorpony en kwamen we in contact met Jaap en Dorien Mekel. Na een bezoek aan hun kudde werden er afspraken gemaakt en op maandag 13 december jl. arriveerden er 6 merries, 1 merrieveulen en een niet verwante hengst op de Lange Bleek. Hieronder vindt u het artikel:

[Artikel begrazing met exmoors en hooglanders op de lange Bleek in Sterksel](#)

Overlevers 2.0

In 2019 presenteerde James van Leuven de korte film 'Overlevers' (zie nieuwsbrief juli 2019). Hij maakte deze film in opdracht van Samenwerkingsverband Exmoorpony. De film laat zien hoe de Europese oerpony na verloop van tijd alleen nog maar in het Engelse Exmoor voor kwam, en toen Exmoorpony is gaan heten. James maakte een vernieuwde, Engelstalige, versie van de film met nieuw beeldmateriaal dat hij grotendeels zelf maakte. Hierin komen onder andere beelden voor uit het natuurgebied Keent. Bekijk de 6 minuten durende film: [Overlevers 2.0](#).

Vrijlaten hengst op Schiermonnikoog

Door: Arjen Boerman (kuddebeheerder Free Nature)

Maart 2017 startten wij (FREE Nature) met een begrazingsproject in de duinen op Schiermonnikoog (een terrein van Natuurmonumenten; zie ook de nieuwsbrief van mei 2017). Daarbij werd een kleine kudde van 6 Exmoormerries uitgezet. In verband met een op handen zijnde uitbreiding van het terrein ontstond er de behoefte aan een grotere groep Exmoors. Daartoe werd april 2021 een hengst aan de groep toegevoegd en we verwacht dat in het voorjaar van 2022 de eerste veulens zullen worden geboren. In de volgende nieuwsbrief zal ik proberen wat meer over dit mooie project te vertellen.

De eerste kennismaking op Schiermonnikoog (foto: Arjen Boerman, FREE Nature).

De hengst zorgt al direct voor reuring (Foto: Arjen Boerman, Free Nature).

Exmoorpony's & kinderen in speelnatuur met kinderen

Door: Matthijs de Gruijter (directeur van Struin)

Af en toe doen er zich (bijna) ongelukken voor met gedomesticeerde paarden en bezoekers in natuurgebieden. Zo is er afgelopen maand een kudde Konikpaarden naar de slacht gebracht vanuit natuurgebied Oostvaardersveld bij Lelystad. De reden hiervoor was het te opdringerige gedrag van de dieren naar de bezoekers van het natuurgebied ([Artikel opdringerige konikpaarden oostvaardersveld geslacht](#)). Bij Exmoorpony's hebben deze problemen zich gelukkig nog niet voorgedaan, doordat deze van nature schuw zijn ten opzichte van de mens. Bij buitenschoolse kinderdagopvang Struin heeft men het de afgelopen 6 jaren zelfs aangedurfd kinderen en Exmoorpony's tijd met elkaar te laten doorbrengen in het eigen natuurterrein. Hier volgt het bijzondere verhaal van Matthijs de Gruijter (directeur Struin):

Struin is een natuur-pedagogische kinderopvang in de Ooijpolder bij Nijmegen (zie ook de nieuwsbrief van december 2017). Met Struin streven wij naar “een wilder leven voor flora, fauna & kinderen”. Dit omdat het intussen wel bekend is dat planten en dieren als individu doorgaans het beste gedijen onder natuurlijke omstandigheden, maar daarbij vergeten wij maar al te graag dat wij mensen ook maar een diersoort zijn. Een diersoort met DNA dat nog steeds hoofdzakelijk is afgestemd op het leven als jager/verzamelaar. Daarom spelen wij met onze kinderen het liefst in begraasde natuurgebieden.

Voorjaar 2015 startten we met één Exmoorhengst en twee Exmoormerries in een 1,5 ha groot natuurterrein. We hebben de dieren eerst twee weken laten wennen aan de helft van het terrein, waarbij op de andere helft kinderen kwamen. Wel was ik direct gerust gesteld door de leverancier van de pony's die zijn eigen tweejarige zoon rustig vrij liet lopen binnen een

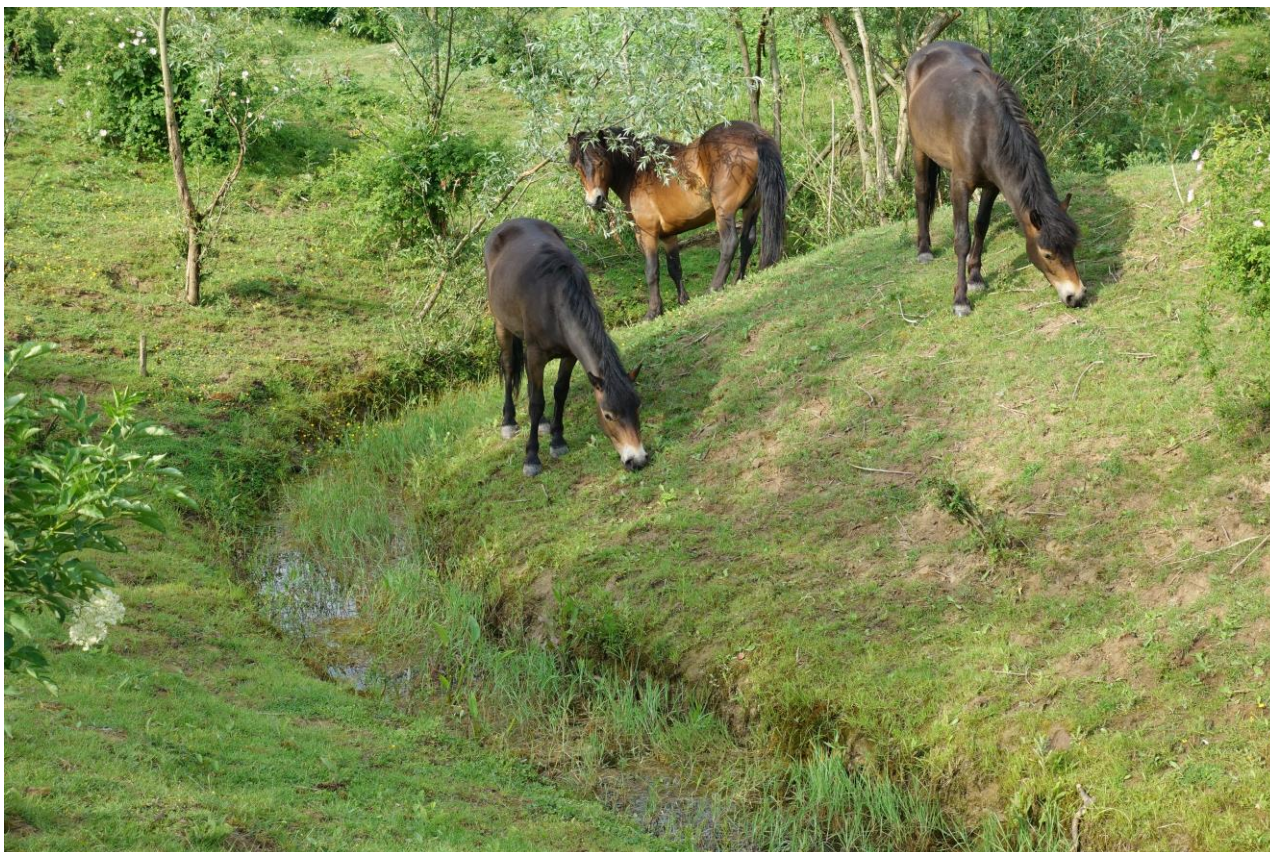
vangkraal met zenuwachtige Exmoors. Vervolgens zijn we langzaam steeds meer met de oudere kinderen gaan kijken bij de paarden. Op ons terrein is ook altijd begeleiding en zijn er enkel kinderen van ons kinderdag verblijf en onze buitenschoolse opvang die er wekelijks komen. Dus we konden goede afspraken maken met de kinderen en in de gaten houden of de afspraken nageleefd worden. Zo hebben we de volgende afspraken:

- Houd altijd 25 meter afstand van de pony's.
- Wij komen niet in de ruststrook van de pony's.
- Kijk op de kansen en risico kaart waar je kunt spelen als de pony's op het land staan. We zorgen er altijd voor dat de pony's en rustige plek hebben.
- De pony's zijn 'wild', en zo behandelen we ze ook. Ze worden niet geaaid of gevoerd.

Informatiebord bij Struin

Op het Struin-land wonen veel wilde dieren die door de jaren heen het land gevonden hebben, zoals egels, hazen en vogels. Er wonen ook een aantal semi-wilde dieren: de Exmoorpony's en damherten. In principe staan deze dieren als er kinderen zijn op het Wibissen-wouwenland, waar enkel de oudere kinderen vrij spelen, zodat de jongste kinderen veilig op het Eenden-land kunnen (Wibissenland-wouwenland en Eendenland zijn verschillende terreindelen binnen het Struin-land).

Grazende Exmoors in Struin (Foto: Matthijs de Gruijter).

In het terrein liepen de afgelopen 6 jaar steeds 3 tot 5 Exmoorpony's. Deze hebben als "tuin mannen & vrouwen" de 1,5 hectare grote voormalige akker omgevormd in een struweelrijke speel-wildernis, waar om beurten verschillende afdelingen van mijn natuur-pedagogische kinderopvang organisatie heerlijk in een natuurlijke setting spelen.

Maar is dat veilig te verantwoorden, oerpony's en kinderen samen in een klein stukje speelnatuur? Na het bijna 7 jaar nauwlettend in de gaten te hebben gehouden, kan ik volmondig zeggen: ja. Maar voor de oerpony's kwamen, hebben we ons natuurlijk eerst goed geïnformeerd bij verschillende beheerders van grote grazers. De Exmoor kwam al snel als favoriet bovendrijven toen ik vernam dat tamme Exmoors doorgaans behendigheidswedstrijden winnen, waarbij ze bereden paarden en rondwaaiende ballonnen moeten ontwijken. Daarnaast heb ik bij het uitvoerig napluizen van ongelukken met grote grazers geconstateerd, dat paarden als echte schrikdieren echt niets anders willen dan zonder contact wegwezen bij onraad. En bij tamme paarden op maneges, waar natuurlijk heel veel contact is tussen kinderen en paarden, gebeurt ook zelden iets met kinderen die op dat moment niet op een paard zitten.

Maar nu de praktijk. In bijna 7 jaar is het 1 keer gebeurd dat een paar kinderen de paarden insloten in een doodlopend pad. Toen zijn de pony's langs de kinderen gerend, maar gelukkig keken de pony's zelf goed uit! Wel is er 1 jonge hengst overleden aan een ontsteking, opgelopen door een niet goed ontsmette botbreuk dat het dier overhield aan een poging om een door kinderen gebouwde boomstambrug over te steken.

Omdat de dieren in de winter op 1,5 hectare niet zonder bijvoederen konden, zijn wij onlangs een samenwerking met Stichting Taurus aangegaan, nu lopen er bij ons in voorjaar en zomer 3 pony's en moeten onze 9 damherten het de rest van het jaar zonder 'grote ondersteuning' doen.

Struin wil graag ook elders in het land kinderen verbinden met liefst wildere natuur. Ziet u een kans, schroom dan niet contact met ons op te nemen.

Meer DNA-onderzoek naar de oorsprong van de Exmoorpony

Door: Hans Hovens

In de vorige nieuwsbrief (december 2020) stond een stukje over [DNA-onderzoek aan het Estlandse paard](#). Als 'bijkomstigheid' kwam daarbij naar voren dat de genetische variatie onder Exmoorpony's opmerkelijk groot is, zonder dat er inmenging van gedomesticeerde paarden is geweest. Naar aanleiding daarvan heb ik contact gezocht met een van de auteurs, professor E.G. (Gus) Cothran (van de Texas A&M University). Dit contact loopt nog steeds en inmiddels wordt er ook samen met Debbie Davy gekeken of er ook vanuit de Universiteit van Glasgow mee kan worden gewerkt aan een groter DNA-onderzoek. Debbie is bestuurslid van de Exmoor Pony Society en zij studeert genetica aan de Universiteit van Glasgow. Gus, Debbie en ondergetekende hopen nu een onderzoek op te kunnen starten waarbij er naast mtDNA (dit is op kleinere schaal al eerder onderzocht door [Hovens en Rijkers, 2013](#)) nu ook

zal worden gekeken naar Y-chromosomen en microsatellieten. Daarbij zal DNA van hedendaagse paardenrassen (waaronder Konikpaard) met dat van Exmoorpony en prehistorische oerpony's uit noord Europa worden vergeleken. We hopen op deze manier wederom en met een nog groter onderzoek aan te tonen dat de Exmoorpony direct en (vrijwel) onverdund afstamt van de noord Europese oerpony. Dit is hard nodig omdat er nog te weinig gebruik gemaakt wordt van Exmoorpony's bij natuurlijke begrazing. Hoog tijd dus voor meer gericht DNA-onderzoek naar de oorsprong van de Exmoorpony.

Nieuws uit Tsjechië

Door: Dalibor Dostal, directeur van European Wildlife

Sinds vorig jaar herfst graast er een kudde Exmoorpony's in het Lužnice Meanders-reservaat, dat deel uitmaakt van het nationale natuurreservaat Stará en Nová řeka ("Oude rivier en nieuwe rivier"). Dit jaar is het beschikbare gebied uitgebreid tot 24 hectare, waarvan 17 hectare weiland. Regen en herhaaldelijke overstromingen zorgden ervoor dat het tot deze zomer onmogelijk was om aan het reservaat te werken, aldus Dalibor Dostal, directeur van de European Wildlife Conservation Organization.

Ladislav Rektoris, botanicus en adjunct-directeur van het beschermde natuurgebied Třeboňsko legt uit: "We zien de terugkeer van weiland naar de uiterwaarden van de rivier de Lužnice als een succesvolle poging om een duurzame manier van landbouw te benaderen. Tegenwoordig kunnen de dieren, die zijn aangepast voor begrazing in natte omstandigheden, met succes het gesubsidieerde en dure beheer van het natuurbehoud in beschermde gebieden overnemen en voorkomen dat deze waardevolle watergebieden overgroeid raken met struiken en eentonige vegetatie."

Volgens Miloslav Jirku van het Biologisch Centrum van de Tsjechische Academie van Wetenschappen zorgt het gebrek aan zorg en de daaruit voortvloeiende begroeiing van wetlands voor een afname in biodiversiteit. Door begrazing van de uiterwaarden moet de verloren vegetatiediversiteit terug worden gewonnen en daarmee de biodiversiteit hersteld. Een succesvol voorbeeld hiervan is het natuurgebied Milovice, dat letterlijk en figuurlijk is opgebloeid. Door begrazing met Exmoorpony's verscheen niet alleen een grote hoeveelheid bloeiende soorten, maar werd daarnaast ook een grote diversiteit in habitats gecreëerd.

Daarnaast worden door wetenschappers ook voordelen van begrazing verwacht op het gebied van waterveiligheid. Door de overstromingszones vrij te houden van grove vegetatie, zorgt dit voor een hoger stroomsnelheid. Dit begrazingsbeleid moet als voorbeeld dienen voor de omliggende gebieden, zegt Miloslav Jirku.

Vorig jaar half november bracht de natuurbeschermingsorganisatie European Wildlife zes Exmoorpony's naar de Lužnice. Dit jaar zijn daar nog twee tot drie pony's bij gekomen, zodat het begrazingseffect in het grote gebied merkbaar is. Meer lezen/Engelstalige versie: [The whole reserve at the meanders of the Lužnice River has been opened to wild horses](#)

Exmoorpony's in het Lužnice Meanders-reservaat. Foto: European Wildlife.

Interactie grote grazers en recreanten

Door: Hans Hovens

Sander Verwaaij (student aan de HAS te Venlo) deed een afstudeeronderzoek naar het gedrag van grote grazers op de Maashorst. Hierbij werd onderzocht welk gedrag Exmoorpony's, Taurossen en wisenten vertoonden tijdens interacties met recreanten. Bij de Exmoors werd daarbij in 5,7% actief gedrag waargenomen (opkijken, volgen met blik, weglopen, wegrennen en benaderen), bij de Tauros was dit 3,2 % (tussen wisenten en recreanten werden onvoldoende interacties waargenomen om conclusies te kunnen trekken). Opkijken was van het actief gedrag bij zowel Tauros als Exmoor de meest voorkomende reactie. Verschillende zaken bleken van invloed op de reactie van Exmoorpony's. Zo lokten ruiters en wandelaars met honden meer reactie uit dan bijvoorbeeld fietsers. Ook de biotoop waarin de kudde zich bevindt en het type pad waarop de recreant zich bevindt blijken een grote invloed te hebben op de reactie van Exmoors. Tijdens een interactie zijn er dus tal van factoren welke invloed hebben op het gedrag van grote grazers, waarvan een deel gestuurd kan worden met de inrichting en het beheer van een begrazingsgebied, de selectie van de juiste diersoort/ras voor een gebied, het type recreant dat wordt toegestaan, maar ook welke regels er voor deze recreanten gelden en hoe deze regels onder de aandacht worden gebracht en gehandhaafd.

Literatuur: Verwaaij, S. 2021. Interactie grote grazer recreant. HAS Hogeschool, Venlo.

Nieuws van de Deutsche Exmoor Pony Gesellschaft

Door: Sandy Walgenbach, Voorzitter Deutsche Exmoor Pony Gesellschaft

In 2021 zijn er, verdeeld over 3 locaties in Duitsland weer 2 hengstveulens en 5 merrieveulens geïnspecteerd. Een merrieveulen werd wegens een witte aftekening op de hoof linksachter afgekeurd, de rest van de dieren werd goed bevonden. Vanweg de Brexit is het voor de Deutsche Exmoor Pony Gesellschaft helaas niet meer mogelijk paspoorten van de Exmoor Pony Society te ontvangen. Men zal daarom voortaan gebruik maken van Ponyverband Hessen. “

Inspectie van hengstveulen CMC Ardborg. Foto met toestemming overgenomen uit: EPONA (Exmoor Pony Nachrichten) Newsletter 2021-6.

Oproep om inspecties

Het is van belang dat u uw nieuw gefokte Exmoors laat inspecteren. Daartoe kunt u het beste contact opnemen met Jaap Mekel (info@mekeldewitteraaf.nl) of Hans Hovens (info@faunaconsult.nl). Niet geïnspecteerde Exmoors kunnen niet in het stamboek worden opgenomen. Personen die inspecteur willen worden kunnen eveneens met hen contact opnemen.

Oproep om gegevens

Door: Lodewijk van Kemenade (stamboekhouder)

Wilt u als kuddehouder van het samenwerkingsverband de gegevens van uw Exmoors weer aanleveren? Het gaat daarbij om alle dieren in uw bezit, nog niet opgegeven veulens sinds 1-1-2020, nieuw verworven Exmoorpony's, afgevoerde of gestorven dieren en om nieuw samengestelde fokgroepen. De gegevens kunnen worden aangeleverd via stamboekexmoorpony@gmail.com. Graag zo spoedig mogelijk aanleveren.

Van enkele kuddehouders hebben we de gegevens over het fokseizoen van 2021 al ontvangen. Hartelijk dank daarvoor.

Het is van belang om de gegevens in het juiste format aan te leveren. Dit format is te vinden op de website. Daar kunt u uw eigen gegevens uit het stamboek 2017 kopiëren en vervolgens uw eigen gegevens met de mutaties doormailen.

De volgende gegevens dienen in Excel te worden aangeleverd: eigenaar, huidig terrein, naam, geslacht, geboortedatum, geboorteterrein, fokker, chipnummer, vader, moeder, aankoopdatum, keurmeester (met keuringsdatum) en eventuele opmerkingen (b.v. wit haar, ziekten etc.). In de laatste kolom is de hengstenlijn toegevoegd, dit kunt u invullen als u deze gegevens heeft.